

Diarienummer: LED 2021/443
Handling: 2

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian Vaccinationsbevis som smittskyddsåtgärd (S2021/06359)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har anmodats att yttra sig över förslagen i ovanstående promemoria. DO:s yttrande är avgränsat till frågor som berör DO:s uppdrag och verksamhetsområde.

Bakgrunden till promemorians förslag är regeringens plan i form av flera nivåer respektive steg för avveckling av de restriktioner som har införts för att minska smittspridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. Folkhälsomyndigheten har bedömt att nivå 1 i planen kommer att inträffa i slutet på september i år och regeringen har därför tidigare remitterat ett förslag om att steg 4 i planen ska tas den 29 september. Steg 4 innebär att de så kallade deltagartaken för allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och platser för privata sammankomster kan tas bort. I promemorian görs bedömningen att om det på grund av det epidemiologiska läget inte skulle vara möjligt att ta detta steg i slutet på september eller om det därefter finns behov av bestämmelser som begränsar antalet deltagare vid nämnda typer av sammankomster eller tillställningar kan det finnas skäl att införa ett system som innebär en möjlighet att använda vaccinationsbevis. Med vaccinationsbevis avses sådana digitala vaccinationsintyg i enlighet med en EU-förordning som tillkommit för att underlätta den fria rörligheten under covid-19-pandemin. I promemorian föreslås dock att endast vaccinationsbevis bör användas och inte de delar av EU:s digitala covidbevis som visar att innehavaren har testats negativt för covid-19 eller har tillfrisknat från sjukdomen.

Promemorian innehåller förslag som tar sikte på en eventuell användning av vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd såväl i steg 3, dvs. när det finns ett deltagartak, som i steg 4 när deltagartaken tagits bort och flera andra restriktioner har lättats. Det föreslås dels att de nuvarande deltagartaken för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar i steg 3 höjs till det tredubbla om samtliga deltagare har vaccinationsbevis som visar att de är fullvaccinerade mot sjukdomen covid-19, dels att de eventuella deltagarbegränsningar som i steg 4 ändå kan behövas för sådana

sammankomster och tillställningar inte ska gälla om vaccinationsbevis används. DO konstaterar att förslagen i promemorian utgör ett underlag i syfte att ha beredskap för det fall det epidemiologiska läget trots allt är sådant att vaccinationsbevis behöver användas som en smittskyddsåtgärd, varför något datum för ikraftträdande inte föreslås.

DO:s synpunkter

Inledningsvis noterar DO att en användning av vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd väcker frågor om likabehandling av vaccinerade och ovaccinerade personer. Åtgärden innebär att ovaccinerade inte kommer att kunna delta i allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som är öppna för den som är vaccinerad. Ur diskrimineringssynpunkt torde åtgärden främst aktualisera frågeställningar kopplade till diskrimineringsgrunderna ålder, funktionsnedsättning och religion eller annan trosuppfattning.

Såvitt avser frågan om ålder och funktionsnedsättning föreslås ett undantag för barn under 16 år respektive för personer som av medicinska skäl inte bör vaccinera sig. Sådana personer ska inte behöva visa upp ett vaccinationsbevis. Undantaget motiveras såvitt kan bedömas av intresset att inte missgynna dessa personer som av olika skäl inte själva råder över möjligheten att vaccinera sig. Eftersom personerna i fråga inte kan sägas befinna sig i en jämförbar situation med den som på ett annat sätt har ett val att vaccinera sig bedömer DO att undantaget som sådant är förenligt med förbudet mot direkt diskriminering.

När det gäller andra personer som av olika skäl aktivt valt att inte vaccinera sig – vilket alltså inkluderar de personer som valt att inte vaccinera sig av skäl som har samband med någon diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen – är det tydligt att dessa missgynnas av förslaget. Bedömningen i promemorian är att kravet på vaccinationsbevis kan motiveras mot bakgrund av intresset att begränsa smittspridning och värna liv och hälsa. Det förhållande att det är fråga om en reglering som ska gälla under en begränsad tid bidrar enligt promemorian till att åtgärden bör godtas.

Mot bakgrund av det faktaunderlag som finns i promemorian om smittrisken för vaccinerade respektive ovaccinerade personer, delar DO bedömningen att åtgärden fyller ett berättigat syfte och att åtgärden överlag framstår som lämplig och nödvändig i förhållande till detta syfte och därmed förenlig med diskrimineringslagen. Även om det rör sig om ett i faktisk bemärkelse betydande ingrepp i ovaccinerades möjligheter att delta i

samhället, får de motstående intressena i form av andra personers rätt till liv och hälsa här anses väga tyngre.

I promemorian bedöms dock att endast den delen av EU:s covidbevis som avser genomförd vaccinering – och inte de delar som visar att innehavaren har tillfrisknat från sjukdomen eller i närtid har testats negativt för covid-19 – bör användas för att möjliggöra tillträde till olika sammankomster och tillställningar. DO konstaterar att om förslaget skulle omfatta en användning av EU:s covidbevis i dess helhet skulle det möjliggöra för flera ovaccinerade personer att delta vid sammankomster och tillställningar. Det väcker frågan om kravet på proportionalitet är uppfyllt i förhållande till den som med EU:s covidbevis kan styrka genomgången sjukdom alternativt kan uppvisa ett aktuellt negativt provsvar.

De skäl som i promemorian anförs för denna begränsade användning av EU:s covidbevis, främst intresset av att inte tränga undan resurser för annan nödvändig testning eller vård i samhället, torde i och för sig vara ett berättigat syfte. I avsaknad av en närmare redogörelse för det underlag som bedömningarna i detta avseende baserats på är det emellertid inte möjligt för DO att bedöma om begränsningen är nödvändig i förhållande till ingreppet för den enskilde för att uppfylla det aktuella syftet. Det presenterade faktaunderlaget i promemorian innehåller alltså inte tillräcklig information för att DO självständigt ska kunna ta ställning till proportionaliteten av begränsningen såvitt avser ovaccinerade personer som kan uppvisa EU:s covidbevis avseende genomgången infektion eller ett färskt negativt testresultat.

Mot den angivna bakgrunden kan DO inte förbehållslöst tillstyrka förslaget i alla delar ur ett diskrimineringsperspektiv. DO förutsätter även att den föreslagna regleringen endast träder i kraft om det bedöms som absolut nödvändigt med beaktande av det epidemiologiska läget och smittskyddshänsyn samt att regleringen i så fall upphör att gälla snarast möjligt.

Beslut i detta ärende har fattats av Lars Arrhenius efter föredragning av experten Tarik Qureshi. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Mattias Falk och enhetscheferna Lovisa Strömberg, Annelie Sjöberg, Martin Mörk och Lars Lindgren deltagit.

Lars Arrhenius
Diskrimineringsombudsman